

תחנות בחייו של הרצל – מנהיג צומח

מטרות

- היכרות עם תחנות בביוגרפיה של הרצל.
- שיחה על הבחירות שעושות אדם למנהיג.

מהלך

א. פתיחה

נאמר: ב-י' באייר אנו מציינים את 'יום הרצל' (בתאריך יום ההולדת שלו). בשיעור נלמד על דרכו אל ההנהגה, ונדבר על מנהיגות.

ב. דמות מנהיג (10 דקות)

נשאל ונאסוף תשובות על הלוח: מהן התכונות שעושות אדם למנהיג? איך אדם הופך להיות מנהיג?

ג. תחנות בחייו של הרצל (25 דקות)

נתחלק לקבוצות. כל קבוצה תקבל קטע מתוך [תיאור אוטוביוגרפי שכתב הרצל על עצמו](#) לבקשת אחד העיתונים. כל קבוצה תקרא את הקטע שלה, ותענה על השאלות:

- מה הדילמה שבפניה עומד הרצל בקטע הזה? מה האפשרויות שהיו בפניו?
- מה הוא בוחר בדילמה?
- למה לדעתכם/ן הוא בוחר כך?
- איך הבחירה משפיעה על חייו?
- מה אפשר ללמוד מהבחירה שלו על הדמות שלו? אילו תכונות עולות מתוכה?

חוזרים למליאה והקבוצות יציגו את מה שקראו ואת התשובות שלהן לשאלות. [אפשרות: לצייר על הלוח לצד רשימת תכונות איור בקווי מתאר של דמותו של הרצל, ולכתוב בתוכה את התכונות שעולות מתוך הדילמות שלו]

ד. דיון (10 דקות)

נסתכל על התמונה הכללית שעולה מהתיאור ונשאל:

- האם התכונות שראינו אצל הרצל דומות לתכונות המנהיג שרשמנו בתחילת השיעור?
- מה לדעתכם/ן התכונות החשובות שעשו את הרצל למנהיג מצליח? איזה דמות של מנהיג עולה מהן?

ה. סיכום

נספר: הרצל הוא דוגמא לדמות של מנהיג. ממבט על דמויות כמו הרצל אנו יכולים ללמוד אילו תכונות מאפשרות לאדם להפוך למנהיג/ה טוב/ה.

נספחים – מנהיג צומח

קטעים מתוך 'תולדות הרצל (כתובות בידי עצמו)'

1. בהיותי בן עשר שנים נכנסתי אל ביה"ס הריאלי, שבו העדיפו את המדעים המודרניים, בניגוד אל הגימנסיה, שבה הושם לב ביותר ללמוד את השפות העתיקות. [...] לא ארכו הימים ואהבתי אל הלוגריטמים ותורת המדידה חלפה ועברה, בגלל האנטישמיות הגלויה, ששררה אז בביה"ס הריאלי. אחד המורים באר לנו הוראתה של המלה האשכנזית "היידען" בדברים האלה: "על אלה יחשבו עובדי האלילים, המוסלמים והיהודים". אחרי הבאור הנפלא הזה בחלה נפשי בביה"ס הריאלי והחלטתי להכנס לגימנסיה. אבי הטוב לא הצר מעודו את צעדי בנוגע למהלך לימודי, ובכן הייתי לתלמיד הגימנסיה.

2. בלמדי במחלקה העליונה שבגימנסיה מתה אחותי, עלמה בת י"ח שנים; אמי הטובה חלתה מאבל ויגון ורוחה נפגעה, עד כי העתקנו את מושבנו בשנת 1878 לווינא. בשבעת ימי אבלנו בא הרב כהן לנחמנו. ושאל אותי לעתידי. גליתי לו את רצוני להיות לסופר, והרב, נדמה לי, הניד ראשו באותו אי הרצון, שבו הביע אחרי כן את דעתו על דבר הציונות. אומנותו של סופר איננה מפרנסת את בעליה, חרץ הרב את משפטו באי-רצון. בווינא למדתי תורת המשפטים, נשתתפתי בכל תעלולי הסטודנטים, חבשתי לראשי מגבעת בעלת צבעים של אחת האגודות, עד אשר באה האגודה לידי החלטה, שלא לספח עוד יהודים לחברים. לחבריה הקיימים, הראתה האגודה את חיבתה, בתתה להם רשות להשאר בה. נפטרתי בשלום מחברת הצעירים נדיבי הרוח ואפנה אל למודי בתשומת לב.

3. בשנת 1884 הייתי לדוקטור לתורת המשפטים ונכנסתי בתור פקיד בלי משכורת לעבודה מעשית בבית-הדין תחת פקודת אחד השופטים. עבדתי בבית-הדין בווינא ובזאלצבורג. עבודתי בזאלצבורג הניחה יותר את רוחי; יופי הטבע שמסביב לעיר נודעה ליפה ביותר. חדר עבודתי היה במגדל של מבצר עתיק, מכון ישר אל תחת העמוד, שהפעמון תלוי עליו, ושלוש פעמים ביום צלל באזני קול הפעמון בהמולה רבה. כמובן, כתבתי יותר לתיאטרון מאשר לבית המשפט. בזאלצבורג בליתי את השעות היותר מאושרות בימי חיי. מאד חשקה נפשי להשתקע בעיר היפה הזאת. אך בתור יהודי לא הייתי עולה שם כל ימי למשרת שופט. ועל כן נפרדתי מזאלצבורג ומתורת המשפטים יחדו. ושוב עלה לי לצער את רוחו של הרב מבודאפשט, כי תחת אשר היה לי לחזר אחרי אומנות או משרה בטוחה, יצאתי למסע וכתבתי בשביל התיאטרון ובשביל עיתונים.

4. ... יצאתי למסע וכתבתי בשביל התיאטרון ובשביל עיתונים. רבים ממחזותי הוצגו בתיאטראות שונים: אחדים מהם מצאו חן ואחדים לא מצאו חן. עד עכשיו אינני יכול להבין, מדוע נתקבלו אלה ממחזותי ברצון ואלה בשריקות [בוז]. מן ההבדל שנעשה בהכרת מחזותי למדתי שלא לשים לב אל השבחים או הביקורת, אשר ההמון מחלק לפרי רוחי. צריך האדם לעשות כטוב וכישר בעיניו, והשאר אינו נחשב לכולם. עתה נמאסו עלי כל המחזות אשר כתבתי, וגם אלה המצליחים בתיאטרון הקסרי שבוינא ואינני שם אליהם לב עוד.

5. בהיותי בדרך מסעי בספרד הציע לי העיתון N. F. Press להיות לו סופר קבוע בפאריז. לקחתי עלי את המשרה הזאת, אף כי עד אז מאסתי ובזיתי את הפוליטיקה. בפאריז היתה לי שעת-כושר להכיר ולדעת, איך יבינו בני האדם את הפוליטיקה וגליתי דעתי על אדותיה בספר קטן: "היכל בורבון".

[שאלות להבנת הטקסט: מדוע הרצל מתלבט האם לקבל את המשרה? מה נדרש ממנו במסגרתה? מה התועלת שהפיק בעקבות ההחלטה שקיבל? כיצד לדעתכם היא השפיעה על המשך דרכו?]

6. במשך שני החדשים האחרונים לשבתי בפאריז כתבתי את ספרי "מדינת היהודים" [...] אינני זוכר שום רגע בחיי, שבו התרוממה רוחי, כבאותה שעה שכתבתי בה ספרי זה. [...] בראשונה חשבתי שלא לפרסם את ספרי הקטן הזה על דבר פתרון שאלת היהודים ולהציע אותו רק לפני מיודעי וידידי. אך כעבור איזה זמן גמרתי להדפיס את ספרי; לא נתכונתי בספרי זה להחל בו בתעמולה בשביל השאלה היהודית. רבים מן הקוראים ישתוממו בשמעם, כי סרבתי לעשות כזאת בראשונה, כל הענין היה בעיני דבר הדורש פעולות ממשיות ולא ויכוחים. התעמולה בפומבי היתה, לפי דעתי, צריכה לבוא רק אז, אם לא תמצא לה הצעתי הפרטית אזנים קשובות וידיים פועלות.

7. אחרי שגמרתי את ספרי, בקשתי מאת אחד מידידי הטובים מכבר לקרוא את כתב-היד. מדי קראו בו החל פתאום לבכות. אנכי הבינותי את רגשותיו הסוערים ככה, בהיותו איש יהודי. הן גם אני בכיתי לפעמים בשעת הכתיבה. אבל לתמהון לבבי נתן נימוק אחר לגמרי לדמעותיו. הוא חשב כי יצאתי מדעתי, ובהיותו אוהבי, נעצב מאוד בגלל האסון אשר בא עלי. הוא ברח מעל פני, מבלי להוציא עוד דבר מפיו. אחרי שנדדה שנתו כל הלילה בא אלי ויפצר בי לחדול מן הדבר, פן יחשבוני הכל למשוגע. סערת רוחו גדלה כל כך, עד שהבטחתי להשמע לכל דבריו, בכדי להרגיע את רוחו. אחרי כן ייעץ לי לשאול את פי מאקס נורדוי, אם הצעתי היא מחשבת איש, שיצא מדעתו. "לא אשאל עצה מפי איש", ענית, "אם עשו מחשבותי רושם כזה על לב איש נאור ואוהב נאמן, הנני לסגת אחור מהצעת".

מצבי אחרי כן היה נורא מאד. [...]

אוהבי, שהזכרתי למעלה, היה רגיל לחשב את הוצאות הטלגרמות ששלחתי, במסרו לידי חשבון כזה בעל מספרים הרבה, ראיתי בסקירה ראשונה, כי טעה בחשבוננו. העירותיו על זאת והוא חזר וחישב, אך בפעם השלישית או הרביעית נוכח לדעת, כי חשבוני הוא הנכון. המקרה הפעוט הזה השיב לי את בטחוני בי בעצמי. הן ידי רב לי לדייק בחשבון יותר ממנו: ובכן לא סרה עוד בינתי.

8. הרצל, יומן, 4.4.1896

הקונגרס במינכן¹ הוא ענין שהוחלט ושלא אֶותר עליו עוד. והוא גם הכרח. [...] האדונים האלה אינם רוצים לעשות מאומה ולא יעשו מאומה.

המתנתי זמן רב למדי. באוגוסט תמלאנה שנתים מאז התחלתי בצעדים המעשיים הראשונים בענינם של ישראל. רציתי לבצע את המפעל² ללא זעזוע ההמונים, מלמעלה למטה, בעזרת האנשים אשר הצטיינו עד כה בעבודת הציונות. לא הבינו אותי. לא תמכו בי. נאלצתי להמשיך בדרכי יחידי. בקונגרס במינכן אפנה בקריאה אל ההמונים להתחיל בעזרה עצמית, כי אין רוצים לעזור להם. [...]

כיון שדרך זו לא הצליחה, מן ההכרח לחפש דרך אחרת. נדמה לי, שהוא טועה בחשבו שאין לקוות לגילוי-כוח מצד ההמונים. יביא כל אחד רק תרומה קטנה והתוצאה הכללית תהיה עצומה. יהיה זה ענין לתעמולה העולמית, שתצא מן הקונגרס במינכן. [...] במינכן תתכנס שוב, אחרי הפסקה ארוכה, אסיפה לאומית יהודית!

האם לא נשגב הדבר הזה עד כדי להסעיר כל לב יהודי? השתא הכא³, בנכר, "לשנה הבאה" אולי במולדת הישנה?

¹ בסופו של דבר, בעקבות התנגדות רבנים מגרמניה, כונס הקונגרס בבאזל.

² המפעל – הכוונה לציונות. עליית היהודים לארץ ישראל ובניית חברה יהודית עצמאית.

³ השתה הכא – השנה הזו. המשפט מתייחס לביטוי הידוע מהטקסט "הא לחמא עניה" מהגדת הפסח.

